

Wyrok z dnia 25 października 1994 r.
II URN 23/94

Rolnicza spółdzielnia produkcyjna nie ma obowiązku opłacania składek na Fundusz Pracy od wypłat na rzecz swych członków, z tytułu prowadzenia działalności rolniczej.

Wypłaty na rzecz członków rolniczej spółdzielni produkcyjnej z tytułu ich działalności rolniczej nie podlegają składce na Fundusz Pracy.

Przewodniczący SSN: Teresa Romer (sprawozdawca), Sędziowie SN: Antoni Filcek, Adam Józefowicz,

Sąd Najwyższy, przy udziale prokuratora Stefana Trautsolta, po rozpoznaniu w dniu 25 października 1994 r. sprawy z wniosku Rolniczej Spółdzielni Produkcyjnej w O.N. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. o wysokość składek na ubezpieczenia społeczne, na skutek rewizji nadzwyczajnej Ministra Pracy i Polityki Socjalnej [...] od wyroku Sądu Apelacyjnego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Lublinie z dnia 20 października 1993 r. [...]

o d d a l i ł rewizję nadzwyczajną.

U z a s a d n i e n i e

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. decyzją z 25 września 1992 r. zobowiązał Rolniczą Spółdzielnię Produkcyjną w O.N. do zapłacenia 1.818.700 zł tytułem składki na Fundusz Pracy za czas od 1 grudnia 1991 r. do 31 lipca 1992 r. W odwołaniu do Sądu Wojewódzkiego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Lublinie Rolnicza Spółdzielnia Produkcyjna wniosła o zmianę tej decyzji i zwolnienie z obowiązku zapłacenia żądanej kwoty.

Rolnicza Spółdzielnia zwróciła uwagę, że organ rentowy domaga się zapłacenia składki od działalności rolniczej prowadzonej przez jej członków a działalność ta, zgodnie z ustawą z dnia 16 października o zatrudnieniu i bezrobociu (Dz. U. Nr 106, poz. 457 ze zm.) nie podlega obowiązkowi opłacania składek na Fundusz Pracy. Powołano się także na art. 21 ustawy budżetowej na rok 1992 z dnia 5 czerwca 1992 r. (Dz. U. Nr 50, poz. 229), który stanowi: "ustala się obowiązkową składkę na Fundusz Pracy od zakładów pracy oraz osób nie będących pracownikami zakładów pracy, a podlegających ubezpieczeniu społecznemu lub zaopatrzeniu emerytalnemu z tytułu innej poza rolniczej działalności w wysokości 2% podstawy wymiaru składki na ubezpieczenie społeczne lub zaopatrzenie emerytalne".

Na rozprawie pełnomocnik Rolniczej Spółdzielni Produkcyjnej twierdził, że Spółdzielnia nie zatrudnia pracowników w oparciu o umowę o pracę. W Spółdzielni pracują jedynie jej członkowie.

Z pisma procesowego Zakładu Ubezpieczeń Społecznych złożonego do akt, na żądanie Sądu, wynikało, że Spółdzielnia w spornym okresie rzeczywiście nie zatrudniała pracowników. Wyliczenie należnych od Spółdzielni kwot dokonane w tym piśmie było zgodne z należnościami żadaną w zaskarżonej decyzji.

Na kolejnej rozprawie Prezes Spółdzielni wyjaśnił, iż odprowadza ona składki na Fundusz Pracy od działalności pozarolniczej swoich członków, nie ma natomiast obowiązku uiszczania na ten cel składek od działalności rolniczej. Wyrokiem z 7 czerwca 1993 r. Sąd oddalił odwołanie.

W uzasadnieniu Sąd Wojewódzki podał, że Spółdzielnia Produkcyjna w O.N. prowadzi działalność rolniczą i pozarolniczą. Pracują w niej wyłącznie członkowie Spółdzielni. Podstawą wymiaru składki na ubezpieczenie społeczne członków jest działalność rolniczo-produkcyjna i pozarolnicza.

Sąd doszedł do wniosku, że z art. 52 ustawy o zatrudnieniu i bezrobociu, poprzednio już wymienionej, wynika jednoznacznie, iż do zgłaszania do ubezpieczenia, rozliczania składek, płacenia składek na ubezpieczenie społeczne członków rolniczych spółdzielni produkcyjnych stosuje się takie przepisy jak do pracowników. Zdaniem Sądu z przepisu tego wynika też, że opłacanie składek na Fundusz Pracy ma bezwzględne zastosowanie a ponieważ wszyscy członkowie Spółdzielni byli w niej zatrudnieni, to Spółdzielnia powinna była naliczać składkę na Fundusz Pracy zarówno od działalności rolniczej jak i pozarolniczej. Sąd stwierdził, że nie może być słuszne stanowisko jakoby art. 52 ustawy o zatrudnieniu i bezrobociu pomijał produkcję rolniczą przy opłacaniu składek na ubezpieczenie społeczne. Sąd powołał się na art. 21 ustawy budżetowej z dnia 5 czerwca 1992 r., również poprzednio wymienionej, który ustala obowiązkową składkę na Fundusz Pracy od zakładów pracy nie rozgraniczając działalności rolniczej od pozarolniczej. Sąd przyjął, że Rolnicza Spółdzielnia Produkcyjna w O. jest zakładem pracy w rozumieniu art. 3 k.p.

Sąd Apelacyjny, do którego wniosła rewizję od wyroku Sądu I instancji Rolnicza Spółdzielnia Produkcyjna wyrokiem z 20 października 1993 r. zmienił zaskarżony wyrok i ustalił, że Rolnicza Spółdzielnia Produkcyjna w O.N. nie jest zobowiązana do uiszczenia składki na Fundusz Pracy od dochodów z działalności rolniczej członków Spółdzielni za okres od 1 grudnia 1991 r. w kwocie 1.818.700 zł. W uzasadnieniu wyroku Sąd Apelacyjny podał, że kontrola przeprowadzona w Rolniczej Spółdzielni Produkcyjnej wykazała, iż Spółdzielnia ta nie zatrudnia pracowników. Działalność Spółdzielni oparta jest wyłącznie na pracy jej członków.

Sąd Apelacyjny powołał się na art. 52 ust. 1 ustawy o zatrudnieniu i bezrobociu, zgodnie z którym zakłady pracy opłacają obowiązkowe składki na Fundusz Pracy, ustalone od wypłat stanowiących podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne. Sąd podkreślił, że w myśl art. 52 ust. 2 ustawy o zatrudnieniu i bezrobociu osoby nie będące pracownikami zakładów pracy a podlegające ubezpieczeniu społecznemu lub zaopatrzeniu emerytalnemu z tytułu innej pozarolniczej działalności, opłacają obowiązkową składkę na Fundusz Pracy od kwot stanowiących podstawę wymiaru składki na ubezpieczenie społeczne lub zaopatrzenie emerytalne. Ponieważ członkowie Rolniczej Spółdzielni w O.N. nie są pracownikami tej Spółdzielni, to zgodnie z art. 52 ust. 2 ustawy o zatrudnieniu i bezrobociu istnieje obowiązek opłacania składki na Fundusz Pracy tylko od ich dochodów z działalności pozarolniczej. Wniosek taki wynika również z przepisów rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 27 maja 1992 r. w sprawie trybu pobierania składek na Fundusz Pracy od osób podlegających ubezpieczeniu społecznemu z tytułu innej pozarolniczej działalności (Dz. U. Nr 50 poz. 230) wydanego na podstawie delegacji zawartej w art. 31 ust. 1 pkt 4 ustawy o zatrudnieniu i bezrobociu. Przepis § 2 ust. 2 tego rozporządzenia wymienia wśród podlegających ubezpieczeniu społecznemu z tytułu innej, pozarolniczej działalności członków rolniczych spółdzielni produkcyjnych. Sąd Apelacyjny uznał, że nie może stanowić podstawy do naliczania składek na Fundusz Pracy od dochodów z działalności rolniczej § 29 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 29 stycznia 1990 roku w sprawie wysokości i podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne, zgłaszania do ubezpieczenia społecznego oraz rozliczania składek i świadczeń z ubezpieczenia społecznego (jednolity tekst: Dz. U. z 1992 r., Nr 68 poz. 300) mówiący o tym, że do rozliczania członków rolniczych spółdzielni produkcyjnych stosuje się przepisy dotyczące zakładów pracy i zatrudnianych pracowników, gdyż przepis ten dotyczy tylko zgłaszania i rozliczania składek na ubezpieczenie społeczne a nie składek na Fundusz Pracy. Zdaniem Sądu Apelacyjnego do

wymiaru składek na Fundusz Pracy odnoszą się jako przepisy szczególne: art. 52 ust. 2 ustawy o zatrudnieniu i bezrobociu oraz § 2 pkt 2 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 27 maja 1992 r. w sprawie trybu pobierania składek na Fundusz Pracy, wymienianego poprzednio.

Wyrok Sądu Apelacyjnego zaskarżył rewizją nadzwyczajną Minister Pracy i Polityki Socjalnej zarzucając rażące naruszenie prawa w tym art. 233 § 1 k.p.c. w związku z art. 52 i 53 ustawy z dnia 16 października 1991 r. o zatrudnieniu i bezrobociu (Dz. U. Nr 106, poz. 457 ze zm.), a nadto naruszenie interesu Rzeczypospolitej Polskiej. Minister Pracy i Polityki Socjalnej wniósł o uchylenie tego wyroku i oddalenie odwołania (powinno być rewizji) Rolniczej Spółdzielni Produkcyjnej w O.N. z dnia 23 sierpnia 1993 r.

W uzasadnieniu rewizji Minister twierdził, że interpretacja art. 52 ustawy o zatrudnieniu i bezrobociu, dokonana przez Sąd jest nieprawidłowa. Zdaniem wnoszącego rewizję obowiązek opłacania składek na Fundusz Pracy wprowadzony powołaną ustawą dotyczy także członków rolniczych spółdzielni produkcyjnych i spółdzielni kółek rolniczych. Minister uważa, że przepis art. 52 ustawy o zatrudnieniu i bezrobociu nie uzależnia obowiązku opłacania składek na Fundusz Pracy od rodzaju działalności przy prowadzeniu której osoby są zatrudnione ale od rodzaju ubezpieczenia, któremu podlegają. Ubezpieczeniu z tytułu działalności rolniczej podlegają tylko rolnicy indywidualni i oni zostali tym przepisem zwolnieni z obowiązku opłacania składki na Fundusz Pracy. Członkowie rolniczych spółdzielni produkcyjnych są objęci ubezpieczeniem społecznym na podstawie przepisów dekretu z dnia 4 marca 1976 r. o ubezpieczeniu społecznym członków rolniczych spółdzielni produkcyjnych i spółdzielni kółek rolniczych (Dz. U. Nr 27, poz. 135 ze zm.) oraz § 15 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 19 marca 1976 r. w sprawie wykonania przepisów tego dekretu i w związku z tym są wyłączeni przez okres trwania członkostwa z systemu ubezpieczenia społecznego rolników indywidualnych.

Sąd Najwyższy rozpatrując rewizję nadzwyczajną rozważył, co następuje:

Poza sporem pozostaje, iż Rolnicza Spółdzielnia Produkcyjna w O.N. nie zatrudnia pracowników a jej członkowie prowadzą działalność w produkcji rolniczej i pozarolniczej.

Minister Pracy i Polityki Socjalnej wyraził w rewizji nadzwyczajnej pogląd, z którego wynika, że z obowiązku odprowadzania składek na Fundusz Pracy zwolnieni są tylko rolnicy indywidualni objęci ustawą z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (jednolity tekst: Dz. U. z 1993 r., Nr 71, poz. 342 ze zm.), a w konsekwencji za bezsporne uważa, iż odprowadzenie składek na Fundusz Pracy obejmuje członków rolniczych spółdzielni produkcyjnych i kółek rolniczych bez względu na to jakiego rodzaju działalność (rolniczą czy pozarolniczą) prowadzą.

Poglądu wyrażonego w rewizji nadzwyczajnej podzielić nie można. Zagadnienia związane z Funduszem Pracy reguluje ustawa z dnia 16 października 1991 r. o zatrudnieniu i bezrobociu (Dz. U. Nr 106, poz. 457 ze zm.), zwana dalej ustawą o zatrudnieniu i bezrobociu. Art. 52 ust. 1 tej ustawy stanowi, że zakłady pracy opłacają obowiązkowe składki na Fundusz Pracy, ustalone od wypłat stanowiących podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne. Zgodnie z ust. 2 tego artykułu osoby nie będące pracownikami zakładów pracy, a podlegające ubezpieczeniu społecznemu lub zaopatrzeniu emerytalnemu z tytułu innej pozarolniczej działalności, opłacają obowiązkową składkę na Fundusz Pracy od kwot stanowiących podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne lub zaopatrzenie emerytalne.

Wbrew stanowisku Sądu I instancji a także Oddziału ZUS w S., rolnicza spółdzielnia produkcyjna nie jest zakładem pracy dla swoich członków. Wywody Sądu Apelacyjnego dotyczące tej kwestii są oczywiście słuszne i nie wymagają szerszego komentarza. Art. 2

ustawy o zatrudnieniu i bezrobociu w ust. 1 pkt 1 stanowi, że ilekroć w ustawie jest mowa o zakładzie pracy - oznacza to zakład pracy oraz osobę fizyczną zatrudniającą pracowników w celach zarobkowych a także jednoosobowy podmiot gospodarczy w rozumieniu przepisów o działalności gospodarczej. W sprawie pozostaje poza sporem, iż Rolnicza Spółdzielnia nie zatrudniała pracowników w okresie objętym postępowaniem. Pracę na rzecz spółdzielni wykonywali jedynie jej członkowie. Niektórzy z nich prowadzili działalność pozarolniczą, niektórzy rolniczą.

Art. 52 ustawy o zatrudnieniu i bezrobociu wymienia dwie grupy podmiotów zobowiązane do odprowadzenia składek na Fundusz Pracy: zakład pracy (ust. 1) oraz osoby nie będące pracownikami zakładów pracy (ust. 2).

W rozważaniach dotyczących obowiązku odprowadzania składek na Fundusz Pracy do członków Rolniczej Spółdzielni Produkcyjnej odnosić może się jedynie ust. 2 art. 52.

Treść tego przepisu jest następująca: "osoby nie będące pracownikami zakładów pracy, a podlegające ubezpieczeniu społecznemu lub zaopatrzeniu emerytalnemu z tytułu innej pozarolniczej działalności opłacają obowiązkową składkę na Fundusz Pracy od kwot stanowiących podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne lub zaopatrzenie emerytalne".

Rolnicza Spółdzielnia Produkcyjna w O.N. jest obowiązana do odprowadzania składek na ubezpieczenie społeczne z mocy § 29 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 29 stycznia 1990 r. w sprawie wysokości składek na ubezpieczenie społeczne, zgłaszania do ubezpieczenia społecznego oraz rozliczania składek i świadczeń z ubezpieczenia społecznego (jednolity tekst: Dz. U. z 1993 r., Nr 68, poz. 330) zwanego dalej rozporządzeniem.

Z treści art. 52 ust. 2 ustawy o zatrudnieniu i bezrobociu wnoszący rewizję nadzwyczajną Minister Pracy i Polityki Socjalnej wyciągnął wniosek o bezwzględny obowiązek opłacania składek na ubezpieczenie społeczne przez wszystkie osoby nie będące pracownikami zakładów pracy a podlegające ubezpieczeniu społecznemu lub zaopatrzeniu emerytalnemu z tytułu innej pozarolniczej działalności a ponadto założył, że działalność rolnicza odnosi się tylko do rolników indywidualnych objętych przepisami ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników indywidualnych, wymienionej poprzednio.

Ten wniosek rewizji nadzwyczajnej jest zbyt daleko idący i nie znajduje oparcia w przepisach prawa. Nie ma bowiem takiej regulacji rangi ustawowej czy też podstawowej, która pojęcie działalności rolniczej łączyłaby wyłącznie z rolnikami indywidualnymi, wyłączając z możliwości prowadzenia takiej działalności inne osoby w tym członków rolniczych spółdzielni produkcyjnych.

Przepis § 28 rozporządzenia stanowi, że podstawę wymiaru składki stanowi dochód z tytułu pracy w spółdzielni produkcyjnej lub z tytułu wytwarzania na jej rzecz produktów rolnych przez członka-spółdzielni.

Przepis ten odróżnia dochód z tytułu pracy i z tytułu wytwarzania produktów rolnych, czyli z tytułu produkcji rolniczej.

Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 27 maja 1992 r. w sprawie trybu pobierania składek na Fundusz Pracy od osób podlegających ubezpieczeniu społecznemu z tytułu innej pozarolniczej działalności (Dz. U. Nr 50, poz. 230), w § 2 ust. 2 zobowiązuje do dokonywania wpłat składek na Fundusz Pracy od osób podlegających ubezpieczeniu społecznemu lub zaopatrzeniu emerytalnemu z tytułu innej pozarolniczej działalności jednostki organizacyjne opłacające za te osoby składki na ubezpieczenie społeczne lub zaopatrzenie emerytalne - stąd obowiązek Spółdzielni do odprowadzania tych składek w przypadkach prawem przewidzianych.

Członkowie rolniczych spółdzielni produkcyjnych i spółdzielni kółek rolniczych oraz ich rodziny podlegają ubezpieczeniu społecznemu na mocy dekretu z dnia 4 marca 1976 r. o

ubezpieczeniu społecznym członków rolniczych spółdzielni produkcyjnych i spółdzielni kółek rolniczych oraz ich rodzin (jednolity tekst: Dz. U. z 1983 r., Nr 27, poz. 135 ze zm.).

Dekret ten wyprzedził ustawę z dnia 27 października 1977 r. o zaopatrzeniu emerytalnym oraz innych świadczeniach dla rolników i ich rodzin. Art. 2 dekretu określa pracę w spółdzielni, jako wykonywaną na innej podstawie niż stosunek pracy. Potwierdza to wyrażony przez Sąd Apelacyjny i w pełni aprobowany przez Sąd Najwyższy pogląd, iż rolnicza spółdzielnia produkcyjna nie jest dla swych członków zakładem pracy w rozumieniu art. 3 k.p. Z analizy przepisów dekretu wypływa inny jeszcze wniosek o decydującym dla oceny rewizji nadzwyczajnej znaczeniu. Nie można przyjąć, iż dekret reguluje tylko ubezpieczenie społeczne i zaopatrzenie emerytalne osób prowadzących działalność pozarolniczą. Jak już wspomniano, Minister Pracy i Polityki Socjalnej w rewizji nadzwyczajnej przeciwstawił ubezpieczenie społeczne członków rolniczych spółdzielni produkcyjnych, jako oparte na innej pozarolniczej działalności, ubezpieczeniu rolników indywidualnych, przyjmując, że tylko oni prowadzą działalność rolniczą.

Ubezpieczenie społeczne członków rolniczych spółdzielni produkcyjnych wyprzedziło w czasie system ubezpieczenia społecznego rolników indywidualnych i stworzyło członkom tych spółdzielni gwarancje ubezpieczeniowe z tytułu prowadzonej przez nich działalności rolniczej i pozarolniczej.

Ta sytuacja nie uległa zmianie do chwili obecnej. System ubezpieczenia społecznego członków rolniczych spółdzielni produkcyjnych oraz kółek rolniczych obejmuje osoby prowadzące działalność wyłącznie rolniczą, osoby prowadzące działalność pozarolniczą, a także te osoby, które prowadzą działalność i rolniczą i pozarolniczą.

Dlatego też, zdaniem Sądu Najwyższego, nie można traktować wszystkich bez wyjątku członków rolniczych spółdzielni produkcyjnych, jako osoby objęte obowiązkowym ubezpieczeniem społecznym czy zaopatrzeniem emerytalnym z tytułu innej pozarolniczej działalności.

Rolnicza Spółdzielnia Produkcyjna, która nie opłacała składek na Fundusz Pracy od tych członków, którzy prowadzili wyłącznie działalność rolniczą nie naruszała [...] art. 52 ust. 2 ustawy z dnia 16 października 1991 r. o zatrudnieniu i bezrobociu (Dz. U. Nr 106, poz. 457 ze zm.).

Kierując się powyższymi względami Sąd Najwyższy doszedł do wniosku, że wyrok Sądu Apelacyjnego nie narusza [...] przepisów prawa ani też interesu Rzeczypospolitej i na mocy art. 422 k.p.c. orzekł jak w sentencji.

=====